

TILAA ISILLE

Tutkimuksesta nousevia kehittämis ehdotuksia seurakunnan varhaiskasvatustyöhön

Noora Hynynen

Opinnäytetyö, kevät 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + kirkon

varhaiskasvatuksen ohjaajan

virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Noora Hynynen. Tilaa isille – tutkimuksesta nousevia kehittämissuhteita seurakunnan varhaiskasvatustyöhön. Helsinki, kevät 2013, 40 sivua. Diakoniamattikorkeakoulu. Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon varhaiskasvatuksenohjaajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö on ammatillinen artikkeli, jonka tavoitteena on tutkimusnäytön pohjalta esittää kehittämissuhteita seurakuntien varhaiskasvatustyöhön. Isyyden toteuttaminen on ollut yhteiskunnallisessa murroksessa ja seurakuntien näkökulmasta se näkyy toisaalta pienten lasten isien yhä suurempaan haluna osallistua lastensa hoivaan ja kasvatukseen, toisaalta isien yhä pienenevään halukkuuteen antaa lapselleen kristillistä kasvatusta. Isyyden kehitys yhteiskunnassa kulkee toisaalta kohti uutta isyyttä ja jaetun vanhemmuuden ihannetta toisaalta kohti ohenevaa isyyttä, jota leimaavat avioerot pikkulapsivaiheessa ja isien omistautuminen työelämälle.

Isän vaikutus lapsen kehitykseen on osoitettu lukuisilla tutkimuksilla. Sitoutunut isä vaikuttaa lapsen kehitykseen monella osa-alueella positiivisesti. Isä-lapsi -suhteen laatu heijastuu joidenkin tutkimusten mukaan lapsen kuvaan Jumalasta verrannollisesti. Isien tukeminen onnistuu tutkimusten mukaan parhaiten kun keskitytään seuraaviin osa-alueisiin: parisuhde, vanhemmuuteen liittyvä stressi, isän osaamisen tunne ja isän elämän kontekstuaaliset tekijät kuten työmarkkina-asema. Sen lisäksi palvelua tulisi kehittää isäystävällisten periaatteiden mukaan.

Isätyö pitäisi keskittää vanhemmuuteen vaikuttaviin elämänalueisiin, ajankohdat ja arjen käytännöt olisi hyvä muokata isää huomioiviksi, toiminnan pitäisi mahdollistaa vertaistuki, isät pitäisi tehdä näkyviksi myös tilastoissa, seurakuntien laajat verkostot pitäisi valjastaa hyötykäyttöön isien tavoittamiseksi ja toiminnan järjestämiseksi. Lisäksi kristillinen kasvatustyö tulisi toiminnan kautta sanoittaa isien kielelle, jotta lapsi saisi kokemuksen Pyhän kohtaamisesta isän kanssa.

Asiasanat: isyys, isä-lapsi-suhde, kirkon varhaiskasvatustyö, kehittäminen

Hynynen, Noora. Space for Fathers – Research Based Development Proposals for Early Childhood Education Work in Evangelical Lutheran Church Parishes. 40 p. Language: Finnish. Spring 2013. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Child and Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis is an article whose goal is to show development proposals for early childhood education work in the Evangelical Lutheran Church. The proposals are based on social research on fatherhood and father-inclusive practices. Models of fatherhood have changed a lot in the last decades in western societies. On one hand, fathers want to take part in child care responsibility, and on the other hand they have less motivation to give Christian education to their children. That has an impact on Lutheran church early childhood education. There are two opposite development trends in fatherhood: the positive trend of “new fatherhood” and ideal of shared parenthood, and the negative one of diminishing fatherhood resulting from divorces in early childhood and fathers’ dedication to work life.

According to numerous studies the father has an impact on a child’s development. An engaged father has a positive effect on a child’s development in many areas. A child’s attachment to God is comparable to father – child relationship according to some studies. According to researches the best ways to support fathers are to concentrate on the following: the relationship between spouses, parental stress, contextual things such as work life status and feeling of success in parenthood. Father-friendly principles should be used in program development.

Previous results about fathers parenting should be taken into account when working with fathers in the Lutheran parish. Timetables and practices must be suitable for most fathers and peer support should be available. It is important to make statistics of fathers, who get involved in program or events. Co-operation between social service and neighborhood networks are an effective way to organise father-inclusive activities and contact them. Christian education should be set out the fathers’ way, to allow their children to experience holiness with their fathers.

Keywords: fatherhood, father-child relationship, Christian early education, development

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KESKEISET KÄSITTEET JA AIEMPI TUTKIMUS	7
2.1	Isyyden kehityssuuntia perheen kontekstissa	7
2.2	Suomalaiset perheet ja perhepolitiikan vaikutus isiin	10
2.3	Isä-lapsi -suhde ja isyyteen sitoutuminen	11
2.4	Miesten hengellisyys ja kokemukset kristillisestä kasvatuksesta	14
3	ISIEN TUKEMINEN PERHEPALVELUISSA	17
3.1	Palvelun äitikeskeisyydestä isien sitoutumista tukevaksi	17
3.2	Isien kokemuksia perhepalveluista ja vertaistuesta	19
3.3	Isäystävällisiä toimintaperiaatteita	21
3.4	Isät huomioivan palvelun kehittämisprosessi	24
4	TUTKIMUKSESTA NOUSEVIA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA SEURAKUN- NAN VARHAISKASVATUSTYÖHÖN	26
4.1	Seurakunnissa tehtävän varhaiskasvatustyön nykytila isien kannalta	26
4.2	Kehittämissuhteet ja pohdinta	27
4.2.1	Isätyön kohdistaminen keskeisesti vaikuttaviin elämäntilanteisiin	28
4.2.2	Ajankohdat ja arjen käytännöt isiä huomioiviksi	29
4.2.3	Vertaistuen mahdollistaminen	30
4.2.4	Isät näkyviin myös numeroina	30
4.2.5	Verkostot hyötykäyttöön	31
4.2.6	Isät ja kristillinen kasvatustyö	32
4.2.7	Yhteenveto	33
	LÄHTEET	34

1 JOHDANTO

Puolet suomalaisista miehistä pitää itseään kristittyinä, mutta vain kolmasosa haluaa antaa lapsilleen kristillistä kasvatusta (Haastettu kirkko 2012). Kolmasosa miehistä on saanut kristillistä kasvatusta omalta isältään (Niemelä 2010). Oman kodin malli ei tarjoa tämän päivän isille mallia miehisyyden ja kristillisen kasvatuksen yhdistämisestä. Isyys on vahvassa yhteiskunnallisessa ja sukupolvien murroksessa. 1990-luvulta alkaen on puhuttu uudesta isyydestä, jolla tarkoitetaan isien halua luoda emotionaalinen suhde lapsiinsa ja osallistua lasten hoivaamiseen ja kasvattamiseen täysmittaisena vanhempana (mm. Huttunen 2001). Uusi isyys on ajankäyttötutkimusten valossa noussut merkittäväksi vanhemmuuden malliksi (Ylikännö 2009; Miettinen & Rotkirch 2012), joka houkuttelee sosiaali- ja varhaiskasvatuksen palveluiden tuottajat kehittämään palveluita isiä huomioiviksi. Lukuisat tutkimukset osoittavat hyvän isälapsisuhteen ja sitoutuneen isyyden merkityksen lapsen hyvälle kasvulle. Siksi isien voimavaroja tulee seurakunnissa tukea lasten hyvinvoinnin parantamiseksi.

Tapoja toteuttaa isyyttä on monenlaisia ja isien roolien kehitys ei ole mennyt pelkästään myönteiseen suuntaan. Yhä useammassa perheessä lapset eivät asu isänsä kanssa. Tämä haastaa seurakunnat pohtimaan myös keinoja tukea etäkotien kristillistä kasvatusta ja tunnustaa myös etä-isien täysi vanhemmuus suhteessa lapsiinsa.

Opinnäytetyö on artikkeli, jonka tarkoituksena on tuottaa tutkimukseen ja hyviin käytäntöihin perustuvia kehittämissuhteita seurakuntien varhaiskasvatus- ja lapsiperhetyöhön. Artikkelin alkuosassa esittelen isyyttä perhetutkimuksen käsittein ja hyödynnän aiempaa sosiaalialan ylemmän korkeakoulututkimuksen opinnäytetyötä, Isät osittaisella hoitovapaalla ja osa-aikatyössä (Hynynen 2011). Keskiosassa tuon esiin tutkimusta isien tukemiseen kehitetyistä palveluista. Viimeisessä luvussa esitän sekä perhetutkimuksen että isien palveluiden

kehittämisen lähtökohdista seurakunnille kuusi keskeistä kehittämisen osa-
aluetta, jotta isille saataisiin tilaa seurakunnan varhaiskasvatuksen kontekstissa.

2 KESKEISET KÄSITTEET JA AIEMPI TUTKIMUS

Tässä luvussa käsittelen tutkimustuloksia ja yhteiskuntatieteellisiä käsitteitä isän vanhemmuudesta. Isän merkitys lapsen elämään nivoutuu sekä yhteiskunnalliseen että uskontotieteellisen tutkimuksen kontekstiin. Tietoisuus isän roolien muutoksesta ja isä-lapsisuhteen vaikutuksista lapseen auttaa isätyöntekijää ja kehittäjää suuntaamaan palveluita keskeisesti vaikuttaville vanhemmuuden osa-alueille ja ymmärtämään sukupolvien ketjussa tapahtuneita roolien muutoksia.

2.1 Isyyden kehityssuuntia perheen kontekstissa

Perheen käsite modernissa ja postmodernissa ajattelussa on erilainen. Postmodernin perhekäsitteen rakentuminen liittyy yksilöllistymiskehitykseen ja sille on ominaista rajojen epäselvyys. 1900-luvun porvarillinen heteroseksuaalinen perheihanne on purkautunut lähisuhteiden yksilöllistyessä. Moderni ajattelu puolestaan tukee ja etsii ”luonnollista perhemallia” (Jallinoja 1998, 63–64.) Tässä ja aiemmassakin opinnäytetyössä nojataan postmoderniin perhekäsitykseen, jossa isyys nähdään miehen elämänvaiheena ja isä lapsen ja perheen asioissa valintoja tekevänä toimijana.

Isyys on monikerroksinen käsite. Huttusen (2001, 58–65) mukaan isyys voidaan jakaa biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen isyyteen. Isyyttä määriteltäessä puhutaan myös vanhemmuuden kulttuurisista malleista. Silloin esitetään kysymyksiä, millainen on hyvä äiti tai isä ja toisaalta, millainen on huonoa vanhemmuutta. Kuva isyydestä ei ole irrallinen vallitsevista ideologioista ja yhteiskunnan muusta tilanteesta. Myös sen suhde äitiyden vallitseviin malleihin kulkee käsi kädessä. Kulttuurisilla tarinamalleilla sekä sukupuoli- ja vanhemmuususkomuksilla on vaikutuksensa yleiseen asenneilmastoon ja vanhempien toimintamalleihin. (Aalto & Mykkänen 2010, 35, 46, 65.) Tavoite jaetusta vanhemmuudesta on parin viime vuosikymmenen aikana syntynyt ihanne, jonka mukaan lapsen molempien vanhempien tulisi saavuttaa läheinen

emotionaalinen suhde lapsiinsa, pysyä täyspainoisina aikuisina työelämän palveluksessa ja järjestää kotielämänsä molempia sukupuolia tasa-arvoisesti kohtelevaksi (Rantalaiho 2003, 216).

Viime vuosikymmenten ajan on puhuttu uudesta isyydestä, jossa hellyys ja hoivaavuus voivat kuulua myös miehille luonnollisena osana isyyttä. Huttunen kuvaa myös ohenevan isyyden kehityssuuntaa, joka ilmenee avioerojen mukanaan tuomana psykologisena isättömyytenä. (Huttunen 2001.) Euro-amerikkalaisen isän roolien historiaa kuvaava Michael Lamb (2010) kertoo isän roolin kehittymisestä patriarkasta hoivaisäksi seuraavien käännteiden mukaan. ”Patriarkkaisät olivat moraalisia opettajia lapsilleen ja heillä oli valta perheissä. Isän vastuulla oli, että lapset oppivat tuntemaan arvot ja Raamattua tai muita pyhiä kirjoituksia. Teollistumisen myötä isän rooli muuttui arvojohtajasta leiväntuojaisyyteen ja taloudellisen hyvinvoinnin turvaamiseen. Suuren laman (Yhdysvalloissa 1930-luvulla) seurauksena sosiaalitieteilijät alkoivat korostaa isän roolia sukupuoliroolimallina. 1970-luvulla syntyi feministisen liikkeen sukupuoliroolikritiikin kautta käsite uudesta hoivaavammasta isyydestä. 1990-luvulla käsite sai nimen isyyteen sitoutuminen. Tämän jälkeen tutkimuksen kentässä on ymmärretty, että isät toimivat perheissä monenlaisissa rooleissa, joiden tärkeys vaihtelee eri alaryhmissä ja historiallisissa tilanteissa. Näitä isän rooleja voivat olla kumppani, hoivan tarjoaja, puoliso, suojelija, malli, moraalinen ohjaaja, opettaja ja elättäjä. (Lamb 2010, 2–3.)

Isän vaikutusta lapsen kehitykseen on tutkittu jo monta vuosikymmentä. Isätutkimusta vuosikymmeniä tehnyt Michael Lamb (2010) kuvaa keskeisiä tutkimuksen suuntauksia seuraavasti. Korrelaatioon perustuvissa tutkimuksissa on etsitty isän vaikutusta lapsen ominaisuuksiin. Tyypillisiä nämä tutkimukset olivat 1970-luvulle saakka, jolloin isä nähtiin ensisijaisesti sukupuoliroolimallina. Erityisesti isä-poikasuhhteissa haluttiin löytää vastauksia sukupuoliroolin kehittymiseen. Keskeinen löytö monissa tutkimuksissa oli, että isän vahva maskuliinisuus ei ennusta pojan vahvaa maskuliinisuutta vaan hyvä isä-lapsi suhde tuotti isän kaltaisuutta pojassa. Tutkimuksissa havaittiin, että vanhem-

man sukupuolella ei ole niin suurta merkitystä vaikutuksessa lapseen vaan lämmin ja läheinen suhde oli keskiössä. (Lamb 2010, 4–5.)

Avioeroja ja isän poissaoloa käsittelevät tutkimukset ovat Lambin (2010) mukaan toinen alakategoria, kun tutkitaan isän vaikutusta lapsen kehitykseen. Tutkimusten mukaan ilman isää kasvaneilla lapsilla, erityisesti pojilla, näytti olevan ongelmia sukupuoli-identiteetin ja -roolin kehityksessä, koulukäyttäytymisessä, psykososiaalisessa sopeutumisessa ja myös aggressiion kontrolloinnissa. Isän poissaolon vaikutusmekanismia lapseen on alettu tutkia vasta myöhemmin. Tutkijat ovat joutuneet kysymään, miksi jotkut lapset kärsivät isän poissaolosta, mutta toiset kehittyvät normaalisti. Toisaalta miksi isän läsnäolosta huolimatta lasten kehityksen välillä on suuria eroja. Koska monet yhden vanhemman perheet ovat syntyneet eron vaikutuksesta, on huomattu, että eroa edeltävä ajanjakso ja parisuhdekonflikti vaikuttavat ”isättömien lasten” ongelmien syntymiseen. Eron myötä perheestä poistuu vanhemmuuden tiimi, joka mahdollistaa tauot lasten tarpeista huolehtimisessa, auttaa päätösten tekemisessä ja keventää lastenhoitovastuuta. Vanhempien eron kokeneita lapsia tutkittaessa on huomattu, että ne lapset voivat paremmin, jotka pystyvät ylläpitämään merkityksellisen ihmissuhteen molempiin vanhempiinsa paitsi, jos erokonflikti on ollut epätavallisen kova. Vanhempiensa eron kokeneilla lapsilla on usein kokemus siitä, että he asuvat toisen vanhemman luona ja toisen vanhemman mahdollisuus olla lapsen käytettävissä on rajoitettua. Lisäksi lapset usein kokevat yksihuoltajaäidin elämään liittyvän taloudellisen stressin. Yhteenvetona isän poissaolon vaikutuksesta lapseen voidaan todeta, että se ei ole haitallista siksi, että sukupuoliroolimalli puuttuisi, vaan koska monet muut eri isän mallit puuttuvat, kuten taloudellinen, sosiaalinen ja emotionaalinen malli ja läsnäolo. (Lamb 2010, 5–7.)

Kolmas isätutkimuksen suuntaus on isän sitoutumisen vaikutus lapsen kehitykseen. Sitoutunut isä vaikuttaa positiivisesti lapsen käyttäytymiseen lapsuudessa ja aikuisuudessa, lapsen sosioekonomiseen asemaan myöhemmässä elämässä ja kognitiiviseen kehitykseen (Sarkadi & Kristiansson & Oberklaid & Bremberg 2008, 155). Argentiinalaisessa tutkimuksessa huomattiin, että isän

kiintymyssuhteen laadulla on lasten depressio-oireisiin suurempi vaikutus kuin äidin kiintymyssuhteella (Richaud de Minzi 2010). Lambin mukaan on keskeistä kysyä, miksi sitoutuneella isyydellä on näin paljon positiivisia vaikutuksia lapsen kehitykseen. Lamb löytää vastauksen vanhempien kyvystä täydentää toisiaan. Kaksi sitoutuvaa vanhempaa yhden sijaan antaa lapselle moninaisempia mahdollisuuksia tai ärsykeitä vuorovaikutussuhteissa. Sen lisäksi, että lapsi saa kokemuksen erilaisista läheisistä käyttäytymismalleista, vanhemmat saavat mahdollisuuden toteuttaa omassa vanhemmuudessaan ja elämässään asioita, jotka ovat heille itselleen merkityksellisiä ja tyydytystä tuottavia. (Lamb 2010, 7–8.)

2.2 Suomalaiset perheet ja perhepolitiikan vaikutus isiin

Suomalaisista lapsiperheistä neljä viidesosaa koostuu avio- tai avoparista ja lapsista, yli kuudesosa äidistä ja lapsista ja noin joka kolmaskymmenes isästä ja lapsista. Uusperheiden osuus kaikista lapsiperheistä on lähes kymmenesosa perheistä. (SVT, Perheet 2011.) Lapsiperheiden isät ovat voimakkaasti kiinni työelämässä. 20–59-vuotiaiden miesten ikäryhmässä lapsiperheiden isien työllisyysprosentti oli noin 90 % ja taantuman aikana se laski vähemmän kuin lapsettomien miesten. Paras työllisyystilanne oli alle 3-vuotiaiden lasten isillä. Tilastokeskuksen tutkimuksessa perhevapaat eivät juuri vaikuta isien työssäolutilanteeseen. (Työvoimatutkimus 2009.) Isyys ei ole kuitenkaan määrittävä tekijä hyvälle työtilanteelle, vaan lapsiperheen vanhemmuus osuu keskimäärin niihin vuosiin, jolloin tehdään paljon töitä. (Dermott 2006, 628–629.)

Suomalainen perhepolitiikka rajaa perheiden mahdollisuuksia valita lapsen hoitotapa eri tavoin. Äitien työssäkäynti, väestön uusiutuvuus, lapsiperheiden taloudellinen selviytyminen ja sukupuolten tasa-arvon kysymykset ovat muokanneet järjestelmän nykyisen kaltaiseksi. (Hiilamo 2006, 34, 38.) Isyyden toteuttamisen mahdollisuudet eivät ole irrallaan vallitsevasta poliittisesta keskustelusta. Isien oikeuksia perhevapaisiin on perusteltu sekä työelämän tasa-

arvoistumisella ja naisvaltaisten alojen kilpailukyvyllä kuin myös isän roolin vahvistamisella lapsen elämässä. Viimeisimpänä keskustelussa ovat olleet perhevapaisten isäkiintiöt, joille ei vuoden 2003 jälkeen ole tapahtunut merkittävää kehitystä (Varjonen 2011.)

Miehillä on ollut mahdollisuus isyysvapaaseen vuodesta 1978 alkaen, mutta se vähensi aluksi äidin vapaan määrää. Vuodesta 1980 isillä on ollut mahdollisuus vanhempainvapaaseen, joka jaetaan yhdessä äidin kanssa. Vuonna 1993 isyysvapaista tuli isien oma oikeus, johon ei tarvinnut lapsen äidin suostumusta. Vanhempainvapaan isäkiintiö eli niin sanottu isäkuukausi toteutettiin Suomessa vasta vuonna 2003. (Haataja 2006, 18.)

Isät eivät perhevapaoikeuksistaan huolimatta ole hyödyntäneet niitä tai ovat pitäneet lähinnä heille kiintiöidyt vapaat. Isyysvapaata (n. 3 viikkoa) pitävät lähes kaikki isät taustaan katsomatta. Tutkimusten mukaan tällöin isät eivät kuitenkaan ole keskimäärin ottaneet itsenäistä vastuuta lasten- ja kodinhoidosta vaan perheen äidit ovat olleet samanaikaisesti kotona. Työ- ja elinkeinoministeriön perhevapaatutkimuksessa huomattiin, että jos isät perheessä jakoivat perhevapaita äitien kanssa, äidit käyttivät lyhyemmän ajan kodinhoidon tukea (Salmi & Lammi-Taskula & Närvi 2009).

2.3 Isä–lapsi-suhde ja isyyteen sitoutuminen

Isän sitoutumista voidaan mitata useilla toisistaan poikkeavilla mittareilla. Nina Halme (2009) tutki isän ja lapsen yhdessä oloa pyrkien kehittämään mittaria, jolla voitaisiin selvittää tekijöitä isän ja lapsen yhdessäolon ymmärtämiseksi ja parantamiseksi. Halmen tutkimuksen näkökulmat yhdessä oloon olivat yhdessäolon määrä, yhteinen toiminta lapsen kanssa, yhdessäolosta nauttiminen, potentiaalinen yhdessäolo ja yhdessäolon päivittäiset ristiriitatilanteet. Tutkimuksen mukaan isät olivat lastensa kanssa yhdessä arkisin aktiivisesti noin tunnin ja viikonloppuisin enemmän. Puolet isistä toivoi voivansa viettää enem-

män aikaa lastensa kanssa. Isät kokivat jonkin verran vanhempana toimimiseen liittyvää stressiä, joka aiheutui puutteellisiksi koetuista vanhemmuuden taidoista, sosiaalisten suhteiden kapeudesta ja lapsen kiintymykseen liittyvistä tekijöistä. Neljänneksellä isistä oli vaikeuksia tuntea emotionaalista läheisyyttä lapseen ja tulkita lapsen tunteita ja tarpeita. 8 %:lla tutkimuksen isistä oli depression viittaavia oireita, joita alkoholin käyttö myös pahentaisi. Isänä toimimiseen liittyvä stressi selitti kolmasosan yhdessäolon vaihteluista. Parisuhdetyytyväisyydellä oli tässä tutkimuksessa suora yhteys isän ja lapsen yhdessäolon laatuun ja määrään. Siksi perhepalveluissa parisuhteisiin panostaminen auttaa myös isän ja lapsen kiintymyssuhteen vahvistamisessa. (Halme 2009, 111–115.)

Kanadalaisessa isyyteen sitoutumista tutkivassa järjestössä (FIRA) tehdyssä tutkimuskoosteessa on kerätty yhteen tutkimustietoa isyydestä ja hyviä käytäntöjä isyyden tukemiseen. Isät kokevat vanhemman roolinsa monesti elättäjän roolin kautta. Jos heillä on työpaineita tai taloudellista stressiä, se heijastuu myös negatiivisesti isä-lapsisuhteeseen. Erityisesti nuorilla isillä työelämän menestys ja itseluottamus vanhempana olivat yhteydessä toisiinsa. Vanhemmuuteen liittyvä stressi konkretisoituu isien tapauksessa usealla eri saralla. Afrikkalaistaustaisilla Kanadaan muuttaneilla isillä haasteena on, että uudessa maassa heiltä odotetaan osallistuvampaa roolia isänä ja heidän puolisonsa eivät myöskään saa yhteisön tukea lasten kasvattamiseen samalla tavalla kuin lähtömaassa. (Hoffman 2011, 10.)

Avioerotapauksissa isillä on Kanadassakin riski isä-lapsisuhteen heikkenemiseen. Aina erolla ei kuitenkaan ole negatiivista vaikutusta, vaan joissain tapauksissa suhde jopa paranee. Isä-tytär suhteella on suurempi riski heikentyä kuin isä-poikasuhteella. (Hoffman 2011, 11.) Miesten vanhemmuuteen on tutkimusten mukaan kontekstuaalisilla tekijöillä suurempi vaikutus kuin naisten vanhemmuuden kehittymiseen. Tällaisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi köyhyys, koulutuksen puute, riippuvuudet, rasismi tai mielenterveysongelmat. Myös isien tukemisen pitäisi vanhemmuustaitojen lisäksi keskittyä kontekstuaalisten tekijöiden huomioimiseen. Isyyteen siirtymisen prosessi on miehen elämässä

herkkä vaihe jolloin isä tarvitsee erityistä tukea. Haaste tässä vaiheessa on sosiaalisen tuen puute. (Hoffman 2011, 13.)

Kuten Halmen (2009) tutkimuksessa edellä todettiin, parisuhde vaikuttaa merkittävästi isyyden toteuttamiseen. Hoffmanin (2011) mukaan kyseessä on jonkinlainen tuen kehämäisyys sillä, jos äiti antaa tukeaan isälle ja kokee isän roolin tärkeäksi, isät myös toimivat sitoutuvammin. Samoin äidit olivat onnellisempia niissä parisuhteissa ja kokivat saavansa tarvittavaa tukea, joissa isä pärjäsikin hyvin lastenhoidossa. Toisaalta äidit toimivat myös kanadalaisten tutkimusten mukaan isyyden portinvartijoina ja saattoivat säästää isää raskaimmista töistä, mikä pidemmällä aikavälillä kuitenkin heikensi sekä isän osallistumista ja osaamista kuin parisuhdetyytyväisyyttäkin. Kotitöiden tasaisempi jakautuminen perhevapaiden yhteydessä on tutkimuksen mukaan yhteydessä parisuhdetyytyväisyyteen (Salmi ym. 2009, 64). Isän toiminnalla on merkittävä vaikutus äidin ja lapsen kiintymyssuhteen tukemiseen synnytyksen jälkeen. Imetyksen onnistuminen ja synnytyksen jälkeinen masennus ovat tilastollisesti yhteydessä isän asenteisiin ja tietoon niitä kohtaan. Tutkimusten perusteella isää pitäisi tukea huomaamaan äidin synnytyksen jälkeiset tarpeet ja hakemaan ammatillista apua, jos oma kyky tukea äitiä ei riitä. (Hoffman 2011, 34–37.)

Vanhemmuuden tiimityön on todettu vaikuttavan lapsien hyvään kasvuun. Huonosti yhteistyötä tekevät vanhemmat lisäävät lapsen riskiä käytösongelmiin ja itsesäätelykykyyn. Vanhemmuuden hyvä tiimityö puolestaan vaikuttaa positiivisesti lapsen impulssikontrolliin. Hyvä vanhemmuuden tiimi vaikuttaa erityisesti isien sitoutumiseen, millä on aiemmin esitellyt positiiviset vaikutukset lapseen. (Hoffman 2011, 16–20.)

Isiä motivoi osaamisen tunne. Erityisesti lapsen kanssa leikkimisen on huomattu vaikuttavan isien vanhemmuustaitojen oppimiseen ja leikkiminen on isille merkittävämpää kuin äideille. Lapsesta huolenpitäminen ja koskettaminen vahvistavat sidettä ja vaikuttavat jopa miesten hormonitoimintaan. Tutkimusten perusteella isän ja lapsen kiintymyssuhdetta voi vahvistaa ja tukea kannustamalla isää leikkiin ja pienenkin vauvan fyysiseen hoivaamiseen. Tällä on

merkitystä sekä lapsen kehitykselle että isän omalle identiteetille. (Hoffman 2011, 25–31.)

2.4 Miesten hengellisyys ja kokemukset kristillisestä kasvatuksesta

Miehet näyttäisivät tilastojen valossa olevan vähemmän uskonnollisia kuin naiset. Syitä löytyy sekä kasvatuksesta että biologiasta. Näyttäisi, että miehisyydessä ja naiseudessa on jotain, mikä altistaa uskonnollisuudelle tai päinvastoin. Feminiiniset miehet ja naiset ovat uskonnollisempia kuin maskuliiniset miehet ja naiset. Maskuliinisuuteen liittyvä riskikäyttäytyminen ja uskonnottomuus näyttävät kulkevan käsi kädessä. Varsinkin uskonnoissa, joissa uskonsisältöjen kieltäminen johtaa johonkin rangaistavaan, miehet ovat vähemmän uskonnollisia kuin naiset. (Niemelä 2010a; 2010b.)

Suomalaisista miehistä noin puolet pitää itseään uskonnollisina. Naisilla vastaava osuus on kaksi kolmasosaa. Uskonnollisuuden vastakohta ei kuitenkaan ole ateismi, sillä vain 4 % suomalaisista miehistä piti itseään ateistina vuonna 2005. Vertailtaessa naisten ja miesten saamaa uskonnollista kasvatusta naiset olivat saaneet hieman uskonnollisemman kasvatuksen kuin miehet, mutta suhde on pienempi kuin uskonnolliseksi itsensä kokevien miesten ja naisten. Molemmat sukupuolet olivat saaneet uskonnollista kasvatusta ensisijaisesti äidiltä tai isoäidiltä. Isän osuus uskonnollisen kasvatuksen antajana oli noin 30 % molemmilla sukupuolilla. Vuonna 2005 tutkituista miehistä puolet halusi antaa lapsilleen uskonnollista kasvatusta, naisista 62 % (Niemelä 2010a; 2010b). Niemelän esitys ja artikkelit perustuvat kansainväliseen World Values 2005 -tutkimukseen.

Kirkon nelivuotiskertomuksen 2008–2011 mukaan miesten uskonnollisuuden luvut ovat jo erilaiset. Yli puolet miehistä piti itseään luterilaisina ja kristittyinä, mutta ateisteina peräti 16 %. Aikomus uskonnollisen kasvatuksen antamiseen lapsille oli myös heikentynyt Niemelän luvuista selvästi erityisesti nuorten ikäluokkien keskuudessa. 25–34 -vuotiailla miehistä 27 % ja 35–44 -vuotiaista

miehistä 33 % aikoi antaa lapselleen uskonnollista kasvatusta. Saman nelivuotiskertomuksen mukaan suurimmillaan naisten ja miesten kirkkoon kuulumisen ero on 35-vuotiaiden keskuudessa. Kaikista miehistä kirkkoon kuuluu 74,2 % ja naisista 80,3 %. Kastettujen osuus kaikista syntyneistä lapsista on vähentynyt. Kastamisesta päätetään tutkimuksen mukaan perheen sisäisesti. Näyttäisi siltä, että naiset myös suhtautuvat miehiä positiivisemmin uskonnon julkiseen esillä oloon esimerkiksi kouluissa. (Haastettu kirkko 2012, 42–74, 139.) Näiden tilastojen perusteella kirkon tulisi vaikuttaa nimenomaan miesten asenteisiin ja kirkosta eroamiseen, jos halutaan vaikuttaa kastettujen määrään.

Yhdysvaltalaiset tutkijat ovat mallintaneet sitä, kuinka ihmisestä tulee hengellinen/uskovainen. Heidän mallissaan lapsuuden perheellä on osuutensa ihmisen uskonnollisen identiteetin rakentamiseen. (Omana & Thoresemb & Parkc & Shaverd & Hoode & Plantef 2009, 429.) On tutkittu että erilainen kiintymyssuhde äitiin ja isään vaikuttaa jumala-suhteeseen. Sekä ahdistunut että välttelevä suhde äitiin vaikuttaa niin, että suhde Jumalaan sisältää ahdistuneisuutta. Isien kohdalla välttelevä suhde isään luo samankaltaisen suhteen myös Jumalaan samoin kuin ahdistunut suhde isään. Tutkimus tukee vastaavuusteoriaa, jossa on vahva yhteys isän ja lapsen kiintymyssuhteella ja lapsen ja Jumalan suhteella. Sama tutkimus toteaa myös, että mitä ahdistuneemmin tai välttelevämmin ihminen on kiinnittynyt Jumalaan, sitä huonompi on hänen hengellinen hyvinvointinsa. (Limlike & Mayfield 2011.) Afrikkalaistaustaisia amerikkalaisia tutkittaessa huomattiin, että jos isälle hengellisyys on tärkeää, hän käyttää positiivisempia, aloitteellisempia ja vastuullisempia kasvatusten menetelmiä kuin vähemmän hengellisyyttä arvostavat isät väkivaltaisilla asuinalueilla (Letiecq 2007, 123).

Kekäle pohtii väitöskirjassaan isyyttä ja uskonnollisuutta ja tarinoiden kautta löysi postmodernin isyyden kokemuksen ja hengellisyyden lähentyneen toisiinsa. Tutkimuksessaan hän esittää uskonnon ja isyyden kehityssuuntien edenneen eri aikakausina jännitteisesti. Esimodernissa isyydessä uskonnollisuus ja miehisuus sopivat yhteen ja tukevat toisiaan. Esimoderni isä on lapsistaan etäinen agraariyhteiskunnan patriarkka, joka työskentelee kotipiiris-

sä. Äidin ja isän roolit ovat eriytyneet ja perhemalleista laajennettu ydinperhe korostuu. Moderni isä puolestaan on perheen ulkopuolisessa työssä, mutta on edelleen etäinen lapsilleen. Tässä mallissa eletään ydinperheen aikaa. Modernissa vaiheessa isyys ja uskonnollisuus eriytyvät ja uskonnollisuus mielletään epämiehiseksi. (Kekäle 2007,40, 234–235.)

Postmoderni isä osallistuu intensiivisesti lastensa elämään. Vanhempien välinen työnjako ja jaettu vanhemmuus neuvotellaan ja malli mahdollistaa moninaisia perherakenteita. Keskeistä postmodernissa vaiheessa on, että sekä miehisuus että uskonnollisuus voivat olla monenlaisia, jopa sisäisesti ristiriitaisia aineksia sisältäviä. Uskonnon kokemuksellinen holistinen puoli nousee esiin, vaikka miehinen uskonnollisuus onkin yksityisasia. (Kekäle 2007,40, 234–235.) Tämän päivän nuoret isät ovat Eerolan (2009) mukaan modernin ja postmodernin alueilla. Vanhempien ikäluokkien isien tapauksissa jaottelu voi olla toisenlainen. (Eerola 2009, 25.)

Ymmärrys miesten hengellisestä maailmasta ja heidän käsityksistään kristillisestä kasvatuksesta auttaa seurakuntatyön kehittämisessä. Hälyttävän alhaiset luvut kristillisen kasvatuksen antamisesta voivat myös toimia motivaattoreina pitkäjänteiseen työhön isien ja nuorten miesten kanssa seurakunnissa.

3 ISIEN TUKEMINEN PERHEPALVELUISSA

Tässä luvussa esittelen tutkimustietoa isien palveluista. Ensimmäisessä alaluvussa pohdin äiti- ja isäperspektiivin näkymistä perhepalveluissa. Toisessa alaluvussa nostan esiin muutamia tutkimuksia, joissa tulee esiin isien oma kokemus perhepalveluista, ja lopuksi kokoan yhteen isäystävällisen palvelun periaatteita. Tästä luvusta isätyön kehittäjä voi saada konkreettisia työkaluja seurakunnan toimintaan.

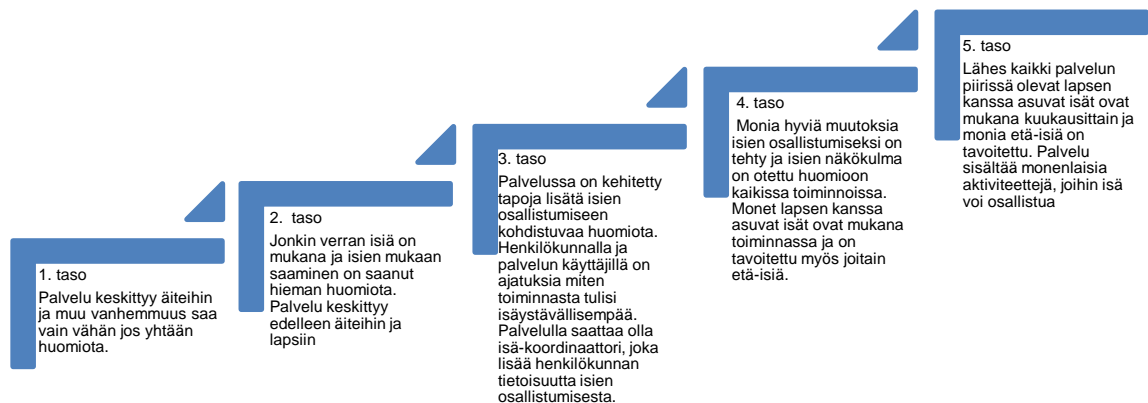
3.1 Palvelun äitikeskeisyydestä isien sitoutumista tukevaksi

Suomalaisista perhepalveluista neuvola lienee tunnetuin. Äitiys- ja lastenneuvola nimenä sulkee isät pois yhteydestään. Muita tunnettuja perhepalveluita ovat kunnallinen päivähoito ja avoimet varhaiskasvatuspalvelut kuten leikkipuistotoiminta. Kolmannella sektorilla perhepalvelut voivat löytyä lasten harrastustoiminnan piiristä tai perhetyötä tekevien järjestöjen toteuttamana. Useat kansainväliset tutkimukset ovat lähestyneet palveluiden houkuttelevuutta isien kannalta. Englanninkielisissä teksteissä käytetään paljon ohjelma-sanaa (program), mutta käytän siitä tässä opinnäytetyössä käännöstä palvelu.

Iso-Britannialainen Fatherhood-instituutin tutkijaryhmä löysi tapausesimerkkien kautta isien tehokkaan kohtaamisen ja auttamisen yhtäläisyyksiä. Esimerkit palveluista oli koottu kansainvälisesti ja niitä oli tutkimuksessa useita kymmeniä. Tutkimuksen mukaan perhepolitiikalla on keskeinen rooli, jotta isille voi muodostua myös hoivaava identiteetti. Pohjoismaat ovatkin tämän tutkimuksen malliesimerkkejä. Käytäntöjen maailmassa keskeisiä olivat palvelun kohdistaminen myös suoraan isien tarpeisiin, isien ottaminen mukaan lasten palveluihin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, isyyteen että äitiyteen valmistuminen ryhmässä, palveluiden universaalisuus ja holistinen lähestymistapa. Universaalisuus tarkoittaa yleispalvelun tarjoamista, eikä kohdistamista riskiryhmiin, ja

holistisuus puolestaan kykyä nähdä lapsi ja perhe erilaisten vuorovaikutussuh-
teiden kokonaisuutena. (McAllister & Burges 2012, 60–62.)

Yhdysvaltalaisia perhepalveluita tutkinut ryhmä etsi palveluiden rakenteista syi-
tä, miksi jotkut palvelut tavoittavat isiä paremmin kuin toiset. Aiemmissa
tutkimuksissa on todettu, että isien osallistuminen näihin tutkittuihin palveluihin
on hyödyksi lapsen kehitykselle. On myös huomattu, että poikien isät käyttävät
aktiivisemmin perhepalveluita kuin tyttärien isät. Tässä tutkimuksessa tärkeäksi
vaikuttajaksi isien osallistamisessa nousi palvelun kypsyyt. Kun palveluita arvi-
oitiin viisiportaisella isien mukaan saamisen mittarilla, niin kypsillä tasoilla 4 ja 5
isien osallistuminen on selvästi parempaa kuin alemmilla tasoilla. Myös isä-
hahmojen ja etä-isien osallistuminen oli parempaa. Jopa osallistumattomat isät
olivat sitä paremmin tietoisia palvelun vaikutuksista, mitä kypsempi palvelun
taso oli. (Raikes, Summers, Roggman 2005, 39–45.) Palveluiden kypsyyttä ar-
vioitiin viiden kypsyyden tason portaalla, joiden sisällöt olivat seuraavat:

Kuvio 1.

Tasot 1 ja 2 olivat varhaisia, taso 3 oli keskitaso ja tasot 4 ja 5 kypsiä isien osal-
listamisen tasoja. (Raikes ym. 2002, 24.)

Burgesin (2011) mukaan palvelun saavutettua tason viisi isien osallistumisen todennäköisyys oli kasvanut kolminkertaiseksi verrattuna tasoon yksi. Lyhyesti tasoista voi sanoa, että erilliset isäryhmät ovat tasolla kaksi ja tasolla viisi palvelussa nähdään isät johdonmukaisesti yhdenvertaisina vanhempina. Toiminta on suunniteltu yhtä sopivaksi sekä miehille että naisille. Palvelutarjonta on sopeutettu myös työssäkäyville vanhemmille. Palvelu auttaa sekä isiä että äitejä tiedostamaan oman osallistumisensa. Tärkeää on myös työllistää ja kouluttaa nimenomaan isien osallistumisesta vastaava koordinaattori. Keskustelut isien kanssa ja heidän ottamisensa mukaan palvelunkehittämiseen ovat olennaisia. (Burges 2011.)

Monet perhepalvelut ovat historiallisista syistä äitikeskeisiä. Tästä mallista pois siirtyminen vie aikaa. Naisvoittoinen henkilökunta ja palvelun painottuminen äitilapsi toimintaan tekee monien isien kokemuksen mukaan ympäristöstä niin naistapaisten, että siinä ei ole miellyttävää toimia isänä. Tämä kokemus syntyy, vaikka henkilökunta kuvittelee toimivansa lapsikeskeisesti. Keskeiseksi palvelun kehittämiseksi tällaisissa lähtökohdissa on yhteisön tietoisuuden lisääminen isän merkityksestä lapselle ja tietoisuus miehen tarpeesta toimia palvelussa miehenä eikä pelkkänä vanhempana. Yhteisön voiman näkee siitä, että isän halukkuuteen olla palvelun käyttäjä merkitsi kaikkein voimakkaimmin naapuriyhteisöltä saatu tuki ja hyväksyntä. (Hoffman 2011, 49–51.)

Palvelun kypsyys voisi toimia seurakuntatyössä mittarina isien osallistumista kehitettäessä. Paneudun kypsyiden kehittämiskeinoihin seuraavissa luvuissa ja johtopäätöksissä.

3.2 Isien kokemuksia perhepalveluista ja vertaistuesta

Isien kokemuksia lasten ja perheiden palveluissa on viime vuosina selvitetty runsaasti esimerkiksi erilaisissa opinnäytetöissä. Kokoavaa tutkimusta ei palveluiden osalta ei kuitenkaan ole kovinkaan paljoa. Välttämättä tutkimuksissa ei

eritellä äitejä ja isiä vaan puhutaan vanhemmista, jolloin isien näkökulma jää piiloon.

Kun lapsiperheiden (alle 9-vuotiaat lapset) vanhempien palvelutarpeita tutkittiin, huomattiin, että isät kokevat lapsistaan huolta harvemmin kuin äidit, mutta heidän on vaikeampi puhua huolistaan lähipiirissään kuin äitien. Sosiaali- ja opetuspalveluita arvioitaessa vanhemmat kokivat, että heidän on helppo puhua opettajan, päivähoidon ja kerhotoiminnan ammattihenkilöiden kanssa. Myös vertaisryhmätoiminta koettiin helpoksi huolien purkamispaikaksi sekä äitien että isien kohdalla, mutta siltikään 19–40 % vanhemmista ei ollut kiinnostunut osallistumaan vertaistoimintaan. Kun tuen ja avunsaantia arvioitiin, vanhemmat kokivat huonoiten saavansa myönteistä palautetta vanhemmuudessaan, tukea parisuhteeseen ja arjessa jaksamiseen ja ohjausta taloudellisen tuen saamisessa. Huolestuttavaa on, että isien kokemus osallisuudesta sekä omassa perheessä että palvelujärjestelmässä on heikompi kuin äideillä. Osallisuus perheessä tarkoitti mm. kykyä vastata lapsen tarpeisiin ja lapsen heikkouksien ja vahvuuksien huomiointi. Osallisuuden tunne palvelujärjestelmässä puolestaan sisälsi vanhempien vaikutusmahdollisuudet lapsen tukipäätöksiin ja kyky työskennellä viranomaisten kanssa. (Perälä & Salonen & Halme & Nykänen 2011, 40, 42, 61-62.)

Ensi- ja turvakotien liitossa on etsitty hyviä työkäytäntöjä perheiden asiakastyöhön. Asiakastyössä on huomattu, että monet isät tarvitsevat kannustusta, että he kertoisivat ajatuksiaan perheestään. Isät haluavat tutkimusten mukaan puhua omasta perheestään eikä perhe-elämästä yleisesti. He haluavat keskustella omasta isyydestään ja suhteestaan lapseen ja toivovat ylipäättään enemmän mahdollisuuksia puhua huolistaan ja toiveistaan. (Hellstén & Salonen 2011, 25.)

Mannerheimin lastensuojeluliiton isä-hanke 2010–2013 on jo tuottanut tietoa vauvaperheiden isien sosiaalisesta tuesta ja sen tarpeesta. Vertaistuki osoitautui tärkeäksi vauvaperheiden isille. Tutkituista isistä 82 % koki, että on tärkeää jakaa kokemuksia muiden isien kanssa. Puolet isistä toivoi vertaistuen palveluja. Erityisesti työelämän ulkopuolella olevat isät kokivat, että vertaistukea

tarjoavia palveluita ei ole riittävästi. Ensisijaisesti isät kokivat saavansa tukea omilta vanhemmiltaan, mutta myös sukulaisilta ja ystäviltä. Virallisen tahon antama tuki ei ollut kovin monella isällä ensisijainen, mutta lisäksi yllättävän moni koki, ettei heillä ole perheen ulkopuolisia tuen lähteitä ollenkaan. Isiä on kuitenkin monenlaisia, joten erilaisten tukimuotojen järjestäminen on tärkeää. (Lähteenmäki 2012.)

Näiden tutkimusten mukaan vertaisryhmät ovat hyviä ja tärkeitä mahdollisuuksia isille saada tukea omaan vanhemmuuteensa. Haasteena on koota niistä kiinnostuneet yhteen, koska isät eivät välttämättä itse osaa niihin hakeutua. Johtopäätösluvussa esitän vertaistuen mahdollistamisen olevan keskeinen kehittämisen osa-alue.

3.3 Isäystävällisiä toimintaperiaatteita

Monissa lähteissä puhutaan isäystävällisyydestä palvelun tai toiminnan yhteydessä. Isäystävällisyys ei sulje pois äitejä tai muita lapsen läheisiä pois, mutta se antaa isille tilaa tulla toimintaan mukaan miehenä (ei pelkästään vanhempana). Isäystävällisyysperiaatteet nostavat korostetusti esille isä-lapsisuhteesta koituvan hyödyn lapselle. Isäystävällisyysperiaatteet ovat hyvä käytännön työväline seurakunnille, kun toimintaa lähdetään kehittämään isiä huomioivammaksi.

Australialaisessa New Castlen yliopistossa on kehitetty periaatteet isät mukaan ottaville käytännöille, ja niitä hyödynnetään laajasti sosiaali- ja terveystalveissa. Periaatteiden taustalla on tieteellisestä tutkimuksesta nouseva käsitys siitä, että isät ovat tärkeitä pienenkin lapsen hyvinvoinnille. Seuraavassa esitteen periaatteet, joissa on tummennettu keskeinen avainsana alkuperäisen lähteen mukaan.

Isätietoisessa palvelussa ymmärretään ja huomioidaan monenlaisten isyyksien rooli ja vaikutus lapsen elämään. (myös ero-isät, isähahmot, isäpuolet). Ymmärretään myös, että isyyksiä on erilaisia, koska socialisaatio, biologia ja sukupuoliroolit vaikuttavat monella tavalla. Isätietoisuus voi ilmentyä esimerkiksi niin, että työntekijät osaavat perustella isän merkitystä, esitteissä ja tiedotteissa mainitaan isät, jaettava materiaali on visuaalista ja isien osallistumismääristä pidetään tilastoa.

Isät otetaan palveluun mukaan kumppaneina ja heidän kokemuksiaan, tietoaan ja taitojaan arvostetaan. Isiä sitoutetaan toimimaan perheen tärkeinä jäseninä ja osana lapsen elämää. **Isien arvostaminen** näkyy palvelussa niin, että palvelu luo hyvää kuvaa isistä, rohkaisee isiä keskustelemaan omasta lapsestaan, palvelussa kutsutaan isää nimeltä tai osoitetaan se juuri hänelle ja palvelu mahdollistaa suoran palautteen antamisen isälle.

Palvelua voi käyttää riippumatta etnisyydestä/kielistä, työmarkkinastatuksesta, tuloista tai muusta erityisyydestä. Isiä kutsutaan mukaan **tasa-arvoisena** ja vastuullisena vanhempana, olipa sitten kyseessä isille suunnattu tai yleisesti perheille suunnattu palvelu. Tämä näkyy palvelussa esimerkiksi niin, että kutsu tai ilmoitus osoitetaan isille ja äideille vrt. vanhemmille tai äideille isän kanssa tai äideille ja isille. Toiminta tulisi järjestää tarjoamalla palvelua paikoissa, joissa miehet ovat tai tiedottamalla niissä. Palvelussa olisi hyvä välttää ammattislangia ja puhua miesten kielellä ja saada palvelun tarjoajiin lisää miehiä. Palvelun kehittämisenä on tärkeä tutkia miesten tarpeita ja etsiä oppia hyvistä käytännöistä.

Isien vahvuudet huomioidaan työotteessa, jolla osoitetaan isille, kuinka he vaikuttavat ja voivat vaikuttaa lastensa hyvinvointiin. Palvelussa nähdään isä oman tuentarpeensa asiantuntijana. Palvelut suunnitellaan liikunnallisiksi, hauskoiksi ja isän ja lapsen yhteistä tekemistä vahvistaviksi, ja otetaan isät mukaan palvelun suunnitteluun ja rohkaistaan isiä merkityksellisiin tehtäviin.

Palvelussa nähdään **työntekijän vahvuudet**. Sekä nais- että miespuolisilla työntekijöillä on mahdollisuus kehittää taitoja, joita tarvitaan isätyössä. Palvelun työntekijöiden jo olemassa olevia hyviä taitoja ja asenteita voi korostaa, kuten vuorovaikutustaidot, luottamuksellisuus ja luotettavuus sekä tuomitsemattomuus. Työntekijä voi kouluttautua ja verkostoitua muiden isätyötä tekevien kanssa sekä etsiä vertaistukea tai mentorointia. Tietoisuus siitä auttaa, että myös naiset voivat ohjata miesryhmää onnistuneesti. Työntekijä voi opetella käyttämään eri kulttuuri- tai isäryhmille ominaista kieltä. Myös mies- ja naispuolisten työntekijöiden yhteistyötä voi harjoitella.

Palvelun tulisi ennen kaikkea **innostaa** isiä käyttämään kapasiteettiaan kuin yrittää ehkäistä riskiä tai vahinkoa. Palvelun tarjoajat **puolustavat** isiä yhteisössään ja yhteiskunnassa. Isät huomioiminen on mukana palvelun ja yhteiskunnan rakenteissa. Isyydestä keskustellaan sekä ammattilaisten kesken että julkisuudessa, ja isille on tarjolla tietoa internetissä, palveluiden piirissä ja opiskelupaikoissa.

Palvelu tähtää rakentamaan **isien kumppanina** perheessä positiivista isyyttä. Kumppanuus isien kanssa merkitsee äitien ja muiden lasten kasvattajien tiedottamista isien merkityksestä ja rohkaisee heitä kannustamaan isää osallistumaan palveluihin. Palvelu tukee isiä verkostoitumaan ja pitämään toisiinsa yhteyttä. Kumppanuus on vastavuoroista ja kannustaa isiä osallistumaan myös palveluiden päätöksentekoon (esim. johtokuntiin tms.)

Isäystävällisessä palvelussa huomioidaan **rekrytointi ja kouluttautuminen**. Palvelun strategiset tavoitteet tulee rakentaa niin, että työvoima olisi laadukasta, monikulttuurista, eri sukupuolia edustavaa ja työntekijän ura perhepalveluissa toisi tyydytystä, olisi arvostettua myös taloudellisesti sekä miehille että naisille.

Hyvä kehittäminen tarvitsee **tutkimusta ja arviointia**. Työntekijöiden olisi hyvä päivittää tietojaan viimeisimmästä tutkimuksesta säännöllisesti. Isien osallistumista voi mitata, vaikka palvelut koskisivatkin äitejä, lapsia tai koko perhettä. Palvelusta kannattaa kerätä säännöllisesti ja systemaattisesti aineistoa, joka

kohdentuu isien osallistumiseen ja palveluiden käyttöön. Myös organisaation ulkopuolisia tahoja voi kannustaa keräämään aineistoa isistä, ja materiaalin tuottajia voi pyytää huomioimaan isätutkimustuloksia. (University of Newcastle 2012.)

Edellä kuvatut periaatteet lähenevät monessa kohtaa kanadalaisia isäystävällisyysperiaatteita, jotka ovat syvällä organisaation rakenteissa. Neljä keskeistä periaatetta ovat:

- Isyyden näkyminen organisaation kielessä: toimintakuvaukset ja periaatteet
- Palvelujen tarjoaminen niihin aikoihin, kun isien osallistuminen on mahdollista
- Miesten lisääminen henkilökunnassa, vapaaehtoisissa ja luottamustoimissa.
- Isyyden huomioiminen pysyvästi organisaation suunnitteluprosessissa.

(Hoffman 2011, 52.)

3.4 Isät huomioivan palvelun kehittämisprosessi

Isäystävällisyyden kehittäminen ei välttämättä vaadi ensimmäiseksi isäkoordinaattorin palkkaamista. Työn lähtökohdat ovat perheiden palvelun työntekijöiden nykyisessä osaamisessa ja asenteissa. Miessakit ry on kehittänyt mieslähtöisen työn kehittämisprosessin oppaan, jota voi hyödyntää myös seurakuntatyön puitteissa. Tavoitteena on tulla tietoiseksi miehestä asiakkaana. Prosessi tukee perustyön tuloksellisuutta ja lisää miesten hyvinvoinnin lisäksi heidän lastensa, puolisoiden ja lähipiirin hyvinvointia. Kuusiportainen malli auttaa työyhteisöä kartoittamaan nykytilanteen ja tunnistamaan kehittämiskohteet. Näkökulmina kehittämisessä ovat työn perustehtävä, asiakaskohtaaminen, työn organisointi ja käytettävät työmenetelmät ja työkalut. Menetelmävihkosta löytyvät valmiit lomakkeet ja keskusteluohjeet. Prosessin, joka tähtää miehet huomioivan työkaluttuurin kehittämissuunnitelman tekoon, voi viedä läpi tarkah-

koja ohjeita noudattamalla noin kuukaudessa. Menetelmä ei vaadi mitään erityisiä miestyön erikoistumistaitoja, vaan perustuu yhteiseen keskusteluun ja miehiin liittyvien odotusten ja ennakkoluulojen tiedostamiseen. (Miessakit ry 2011.)

Kun suomalaisia äitiysneuvoloita on tutkittu isien huomioimisen näkökulmasta, on löydetty useita kehittämiskohteita, jotka voivat auttaa myös seurakuntia löytämään kehittämisen paikkoja. Keskeisiä kehittämiskohteita neuvolan toiminnassa isien tukemisen näkökulmasta ovat: isien kutsumisen systemaattisuus, isien vertaisryhmien ja kontaktien tarjoaminen, johdon kiinnostuminen isistä myös toimintasuunnitelmissa ja palvelun tarjoaminen myös ilta-aikoina. Raportin mukaan seurakunnat koettiin mahdolliseksi yhteistyökumppaniksi vertaisryhmätoimintaa järjestettäessä ja yhteisestä toiminnasta on saatu kokemuksia. (STM 2008.)

Isien palveluiden haasteena on usein isien löytäminen palvelun käyttäjiksi. Kun tutkittiin kanadalaisia isille suunnattuja palveluita, tehokkaimmaksi tavaksi löytää isät palvelun käyttäjiksi oli etsiä isiä toisten toimijoiden kautta. Esimerkiksi Toronton karibialaisyhteisön isille järjestettiin parturiliikkeen yhteydessä tietois-kuja ja keskusteluja isyyden teemoista, koska miehet viettivät siellä muutenkin aikaansa. Toiseksi tehokkain tapa isien tavoittamiseen oli välittää viestiä äitien kautta. Monet toimijat olivat kokeilleet ilmoittelua lehdissä, mainosjulisteissa ja jopa televisiossa. Nämä tavat koettiin kuitenkin tehottomiksi. Jotkut olivat koke- neet Facebookin, nettisivut ja viidakkorumpumenetelmän toimiviksi. (Hoffman 2011, 46–47.)

4 TUTKIMUKSESTA NOUSEVIA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUSTYÖHÖN

Tässä luvussa analysoin seurakunnissa tapahtuvan isätyön nykytilaa ja pohdin aiempien lukujen tietopohjalta keskeisiä kehittämisen osa-alueita. Näkökulmaani vaikuttavat omat kokemukseni seurakunnan varhaiskasvatuksen työntekijänä Helsingissä. Johtopäätökset antavat kuitenkin tilaa monenlaisille seurakunnille ja työyhteisöille.

4.1 Seurakunnissa tehtävän varhaiskasvatustyön nykytila isien kannalta

Seurakuntien perinteiset varhaiskasvatuksen muodot (pyhäkoulu ja päiväkerho) ovat viimeisen kahden kymmenen vuoden aikana olleet tasaisessa laskusuhteessa. (Kirkon tilastollinen vuosikirja 2011, 73.) Nyt kirkossa ollaan tilanteessa, jossa päiväkerho tavoittaa koko kirkon mittapuulla neljäsosan maan 3–5 -vuotiaista, mutta Helsingin alueella vain 8 % vastaavasta ikäryhmästä. (Lapsi- ja nuoristotyön tavoittavuus % kunnan ikäluokasta 2011 -tilasto.) Puolestaan perhekerhoissa oli vuoden 2011 aikana yli miljoona käyntiä, ja perhekerhot ovat olleet kasvussa koko vuosikymmenen ajan (Kirkon tilastollinen vuosikirja 2011, 87). Avoimen toiminnan luonteesta johtuen kävijöitä ei voida suhteuttaa ikäluokkaan. Kirkon tilastoissa ei isien maailma näy. Tämä tekee mahdottomaksi arvioida vanhemmuutta tukevan työn sukupuolittuneisuutta. Kun tarkastellaan perhevapaiden käyttötilastoja, voidaan päätellä, että päiväaikaan järjestettävällä toiminnalla on selvästi paremmat mahdollisuudet tavoittaa äitejä kuin isiä vertaistoimintaan. Perheiden iltatilaisuuksia on tilastoitu 2009 vuodesta alkaen, mutta niiden suhde perhekerhojen tilaisuusmääriin on 1,7 %. Kirkon varhaiskasvatuksen työntekijäkunta on myös äärimmäisen naisvaltainen. Lapsityöntekijöistä peräti 98 % on naisia. (Naisten osuus tehtäväryhmittäin 2011 -tilasto.)

Koska viralliset tilastot antoivat hyvin vähän viitteitä isien osallistumisesta seurakuntien tapahtumiin, tiedustelin erilaisten julkaisemattomien tilastojen ja

tietojen saamisen mahdollisuutta kirkkohallituksen työntekijöiltä. Sen lisäksi, että osallistujista ei kerätä sukupuoleen sidottua tilastoaineistoa, ei myöskään ole saatavilla seurakunnan työntekijöiden työnkuvista tietoa, jolla erityinen isätyö tulisi näkyväksi (Raija Ojell (24.10.2012), Pauliina Hirsimäki (1.11.2012), Tero Särkijärvi (25.10.2012), Hanna Salomäki (26.10.2012) ja Kati Niemelä (27.10.2012). Henkilökohtaiset tiedonannot.) Sain kuitenkin kirkkohallituksen työntekijöiltä hyödyllistä tietoa siitä, missä kirkon tutkimuksissa isiä tai miehiä on tutkittu ja kontakteja isätyötä tekeviin henkilöihin kirkon piirissä ja kristillisissä järjestöissä. Kyselin sähköpostilla kolmelta kontaktityöntekijältä heidän työstään isien parissa. Heillä ei ollut tietoa isätyöntekijöiden mahdollisesta verkostosta tai edes lähialueilla toimivista muista isätyöntekijöistä. Helsingin seurakuntayhtymän varhaiskasvatustutkimuspastori antoi samantapaista tietoa siitä, että koottua tietoa isätyöntekijöistä ja heidän työnkuvistaan ei ole. Usein isätyö on yksittäisen tähän teemaan orientoituneen työntekijän järjestämää ja on altista työntekijämuutoksille. (Arto Helle, henkilökohtainen tiedonanto lokakuu 2012.)

Isätyön kartoittamisessa kirkossa olisi työtä useampaankin opinnäytetyöhön. Tavoitteeni oli tehdä tässä opinnäytetyössä kehittämissuhteita seurakuntien varhaiskasvatukseen ja perhetyöhön, mutta haasteeksi muodostuu nykytilanteen tuntemattomuus, joten joudun keskittymään hyvin yleisiin periaatteisiin.

4.2 Kehittämissuhteet ja pohdinta

Olen aiemmissa luvuissa kuvannut isän merkitystä lapsen kehitykselle, isien kokemuksia perhepalveluista, isäystävällisyysperiaatteita ja seurakunnissa tehtävän työn nykytilaa. Näiden pohjalta teen ehdotuksia kehittämisen suunniksi. Vaikka työni koskee varhaiskasvatusta, isätyön kehittäminen pureutuu seurakunnan ja jopa kirkon rakenteisiin. Lähestyn kehittämistä kuuden eri teeman kautta, jotka nousevat sekä isyyden tutkimuksesta että isäystävällisten periaatteiden kehittämisestä.

4.2.1 Isätyön kohdistaminen keskeisesti vaikuttaviin elämänalueisiin

Aiemmissa luvuissa esitellyistä tutkimuksista nousevat keskeiset isän ja lapsen hyvinvointiin vaikuttavat asiat ovat isyyteen liittyvä stressi, parisuhde, ympäristön kontekstuaalisiin tilanteisiin liittyvä sosiaalinen tuki ja isän osaamisen tunne. Näihin kaikkiin osa-alueisiin voidaan vaikuttaa seurakunnan varhaiskasvatuksen palveluilla ja osaamisella. Isyyteen liittyvä stressi voi helpottaa, jos isä oppii vanhemmuuden taitoja ja kokee osaamista lastensa kanssa. Jos seurakunnan varhaiskasvatuksen toimintaympäristöön onnistutaan houkuttelemaan isiä, se mahdollistaa positiivisen palautteen antamisen ja lapsen tunteiden ja tarpeiden tunnistamisen harjoittamisen paikan. Työntekijälle mahdollistuu paikka hienovärisesti ohjata isiä toimimaan lapsen kanssa sensitiivisesti ja myös luontevasti kristillisen kasvatuksen kontekstissa.

Parisuhdetyö on ollut seurakunnissa perinteisesti vahvaa, ja perheneuvolapalvelut tavoittavat tilastojen mukaan melkein yhtä hyvin miehiä kuin naisia (Perheneuvonnan tilastot 2011). Tätä vahvuutta seurakuntien onkin hyvä vaalia, kun halutaan tukea isiä heidän vanhemmuudessaan. Erokkisissä olevia pareja tutkineen Ranssi-Matikaisen mukaan keskeistä kriiseissä on elämän kokonaisvaltainen kuormittavuus ja usein työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen haasteet (Ranssi-Matikainen 2012, 8–9). Seurakunnan varhaiskasvatuksen palvelutarjonnassa voi näkyä esimerkiksi yhdessä diakoniatyön kanssa toteutettava perhetyö tai lastenhoitopalvelu, joka voisi helpottaa arjen kokonaiskuormittavuutta. Kirkollisten toimitusten kautta pappien mahdollisuus tavata koko perhettä mahdollistaa myös parisuhdeasioiden puheeksiottamisen ja tuen tarjoamisen sitä kautta isille. Kuten aiempien lukujen tutkimuksissa huomattiin, parisuhteessa hyvinvointi vaikuttaa merkittävästi isän ja lapsen suhteeseen. Myös muut kontekstuaaliset tekijät, kuten menestys, työmarkkinoilla olivat vaikuttavia. Avun tarjoaminen ja palveluohjaus muissakin kuin varsinaisissa varhaiskasvatuksen kysymyksissä voi auttaa miestä vahvistumaan myös isyyden alueella.

4.2.2 Ajankohdat ja arjen käytännöt isiä huomioiviksi

Aiemmissa luvuissa esittelin isäystävällisiä periaatteita palvelun kehittämisessä. Kehittäminen lähtee isätietoisuuden kehittämisestä organisaatiossa ja sen kautta myös arjen käytäntöjen muokkaamisessa niin, että isä voi toimia tasa-arvoisena vanhempana. Näen seurakuntien vahvuutena luottamushenkilökulttuurin. Jos seurakuntaneuvostoihin, kirkkovaltuustoihin ja kasvatuksen johtokuntiin saadaan rekrytoitua aktiivisia isiä, se tuo isän äänen lähelle arjen päätöksentekoa, suunnittelua ja toimintaa. Vapaaehtoiskulttuurin kehittäminen mahdollistaa miesten toiminnan varhaiskasvatuksen tehtävissä.

Seurakuntien varhaiskasvatuksen toiminnot keskittyvät päiväsaikaan, koska keskeiset palvelumuodot, kuten päivä- ja perhekerhot, kokoontuvat tyypillisesti silloin. Seurakuntien tulisikin tehdä arviota omien toimintamuotojensa mahdollisuudesta tavoittaa isiä ja tukea heitä. Esimerkiksi päiväkerhon juhlissa, vanhempainilloissa, vanhempainkeskusteluissa ja -retkissä, ajankohdan ajoittaminen iltoihin ja viikonloppuihin mahdollistaa isienkin tasavertaisen osallistuminen. Tilaisuuksiin kannattaa kutsua isät henkilökohtaisesti, tai mainita kutsussa vanhemmat sanan sijaan isä ja äiti.

Isäystävällisyysperiaatteiden mukaan toiminnan olisi hyvä antaa isille tilaa toimia miehinä. Siksi toiminnalliset elementit ryhmässä tai tilaisuuksissa helpottavat isien kotiutumista tilanteeseen. Perheleirien ja -retkien tarjoaminen vanhempi-lapsi -toimintana voi helpottaa niiden isien osallistumista, jotka eivät ole lähivanhempia. NMKY:n isätoiminnassa on kehitetty sekä omaa toimintaa tutkimalla että isätutkimusta hyödyntämällä leirityön malli, jossa tavoitteena on isän ja lapsen suhteen vahvistuminen. Leiritoiminta vahvistaa isän ja lapsen vuorovaikutusta ja tukee päihteetöntä yhdessäoloa. Leiritoiminnassa isiä kannustetaan ottamaan täysi vastuu lapsistaan, joka saattaa olla arjessa kateissa. Eron jälkeisissä tilanteissa leirit ovat neutraaleja kohtaamispaikkoja ja antavat onnistumisen kokemuksia sekä isille että lapsille. (Inkinen 2011.) Leirityönmalli soveltuu hyvin hyödynnettäväksi myös seurakunnissa.

4.2.3 Vertaistuen mahdollistaminen

Vertaistuki nousi keskeiseksi sosiaalisen tuen muodoksi useissa eri aiemmin esitetyissä lähteissä. Isien kokemuksen mukaan vertaisille on helppo kertoa huolista, mutta vertaistuen palveluja ei kuitenkaan ole riittävästi (Perälä ym 2011, Lähteenmäki 2012). Isäystävällisten periaatteiden mukaan kumppanuus isien kanssa sisältää myös isien keskinäisen verkostoitumisen (University of Newcastle 2012).

Vertaistuen tarjoaminen on haastavaa, ennen kuin seurakunnan varhaiskasvatus- tai lapsiperhepalvelulla on riittävästi mieskäyttäjiä. Tässä kohtaa nousee keskeiseksi palvelun kypsyyden kehittäminen (Raikes ym. 2002). Kypsyyden kehittämisessä on ilmeisesti kyse jonkinlaisesta vetovoimailmiöstä. Isät tuovat mukanaan toisia isiä. Hoffmanin (2011) mukaan isien haluan olla palvelun käyttäjänä vaikuttikin naapuriyhteisön tuki ja hyväksyntä.

Vertaistuki voi toteutua monella eri tavalla. Hyvä periaate on toimia universaalisti ja holistisesti (Mc Allister ym. 2012) eli tarjota toimintaa tai kohtaamismahdollisuutta kaikille, ei pelkästään riskiperheille. Isien osallistaminen erilaisten vertaisten kohtaamispaikkojen ideointiin ja toteutukseen tuottanee paikallisesti kaikkein toimivimmat ratkaisut. Erilaisista isien vertaisryhmistä ja toiminnasta on Internetissä luettavissa useita erilaisia opinnäytetöitä ja raportteja, joissa tarjotaan käytännöllisiä ratkaisuja toteutuksiin.

4.2.4 Isät näkyviin myös numeroina

Kirkon viralliset tilastot eivät kohdistu isiin lukuun ottamatta perheneuvonnan tilastoja, joissa isät näkyvät osana miesten joukkoa. Toiminnan kehittämisessä on keskeistä, että tuloksia voidaan arvioida sekä määrällisesti että laadullisesti. Vaikka osallistujamäärien laskeminen sukupuolien mukaan onkin vaivalloista, se tarjoaa tärkeää tietoa siitä, mikä toiminta esimerkiksi valtakunnan tai paikka-

kunnan laajuisesti pystyy tavoittamaan isiä. Samoin määrien kasvu tai lasku mahdollistaa korjaavat toimenpiteet tai panostukset.

Jos seurakunnan varhaiskasvatuksessa päätetään lähteä kehittämään isien osallistumisen mahdollisuuksia, olisi olennaista kerätä edes pistokokeen omaisia tilastoja isien osallistumisesta, jotta työn tulokset voi osoittaa pitkällä aikavälillä mitattavassa muodossa.

Vuonna 2012 kirkon tilastoissa ei enää eritelty päiväkerhoon osallistuvia tyttöjä ja poikia. Pitkällä aikavälillä voi olla ongelma, jos kadotetaan tieto eri sukupuolten osallistumisesta kirkon toimintaan. Tietoa tarvitaan vaikutusten arviointiin. Pojista kasvaa ensin nuoria miehiä ja sitten isiä. Seurakuntien työn vaikuttavuutta voidaan seurata myös tätä kautta.

4.2.5 Verkostot hyötykäyttöön

Seurakunnat ovat monesti vaikuttavia paikallistoimijoita, jotka ovat verkostoituneet yhteiskunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Tämä vahvuus voisi olla merkittävä tapa myös isien tavoittamisessa. Voi olla, että kirkon kynys on liian korkea miehille, mutta seurakunnan työntekijän kohtaaminen kirkon ulkopuolella onkin luontevaa. Tutkimusten mukaan isien tukeminen isyyden alkutaipaleella on tarpeellista ja tehokasta (Mc Allister ym. 2012, Lähteenmäki 2012). Siksi verkostoituminen ja yhteistoiminta neuvolan kanssa voisi olla hyvä mahdollisuus seurakunnille. Isätyöstä neuvoloissa onkin kokemusta joillain paikkakunnilla (STM 2008). Esimerkiksi perhevalmennuksen yhteydessä tavattu seurakunnan työntekijä voi antaa sosiaalisen tuen lisäksi tietoa kasteeseen liittyvistä käytännöistä. Isien vertaistoiminnan järjestäminen neuvolatoiminnan yhteyteen voisi olla luonteva tapa vastata vauvaperheen tarpeisiin.

Vaikka isätyötä voikin tehdä sukupuolesta riippumatta niin miehille voi olla luontevampaa puhua ja toimia miestyöntekijöiden ohjaamissa ryhmissä ja tilaisuuksissa. Koska sosiaali- ja kirkon varhaiskasvatuksen alalla on miehiä

reilusti vähemmän kuin naisia, voi olla järkevää verkostoitua eri toimijoiden kanssa, jotta saadaan aikaan toimintaa, jossa edes yhtenä järjestäjänä on miespuolinen työntekijä. Luontevat yhteistyökumppanit voivat löytyä paikallisesti joko julkiselta sektorilta, järjestöistä tai muista kristillisistä yhteisöistä, miksei jonkin yksityisen sektorin toimijankin kautta. Isien löytäminen palvelun käyttäjiksi oli yhden tutkimuksen mukaan tehokkainta juuri toisten toimijoiden kautta ja niissä ympäristöissä, joissa isät muutenkin liikkuvat (Hoffman 2011, 46–47).

Eri toimijoiden välisten verkostojen lisäksi olisi tärkeää, että kirkon sisällä toimisi isä/miestyön verkosto. Kirkon sisäinen koulutus ja keskinäinen tiedon ja kokemusten vaihto mahdollistaa työn jatkuvuuden, vaikka työntekijät tehtävissä vaihtuvatkin.

4.2.6 Isät ja kristillinen kasvatus

Isän merkitys lapsen kehitykselle on osoitettu monella eri elämän alueella (Lamb 2010). Myös isä-suhteen ja Jumala-suhteen väliltä löytyi liittymäkohtia (Omana 2009, Limlike & Mayfield 2011). Suomessa tämän päivän isät ovat kuitenkin suhteellisen haluttomia antamaan lapsilleen uskonnollista kasvatusta (Haastettu kirkko 2012). Kuitenkin kirkon nykyisessä strategiamietinnössä Meidän Kirkko 2015 pidetään edelleen tärkeänä kotien kristillistä kasvatusta ja lasten hengellisten tarpeiden huomioimista. Seurakunnilla ja kirkolla on haaste ja mahdollisuus vaikuttaa isien käsityksiin kristillisestä kasvatuksesta ja mahdollistaa isille lastensa kautta ja kanssa mahdollisuus pohtia elämän suuria kysymyksiä. Ehkä kristillinen kasvatus sanana on liian autoritaarisen kuuloinen nykyvanhempien sukupolvelle, joten sen sisältöjen avaamiseen on hyvä keskittyä.

Pitkällä aikavälillä poikien huomioiminen kaikessa seurakunnan toiminnassa ja erityisesti nuoriso- ja nuorten aikuisten työssä tulee olemaan ratkaisevan tärkeää tulevien isien asenteille kristillistä kasvatusta kohtaan. Kun lapsi saa kotonaan mallin sekä isältä että äidiltä katsomuksellisten asioiden äärellä ole-

miseen, kummallekin sukupuolelle ominaisella tavalla, ja saa kokea turvallisen ja läheisen ihmissuhteen molempien vanhempiensa kanssa, hänelle tulee aito mahdollisuus valita ja ymmärtää katsomustaan, kun sen kehitystehtävän aika on hänen elämässään.

4.2.7 Yhteenveto

Seurakuntien toimintaympäristöt ovat muuttuneet yhteiskunnan muutoksen mukana. Myös isyyden toteuttamisen tavat ja merkitys perheen kontekstissa ovat olleet vahvassa muutoksessa. Muutos haastaa seurakuntien varhaiskasvatus- ja lapsiperhetyötä päivittämään toimintatapansa lapsiperheiden arkitodellisuutta ja tarpeita vastaaviksi. Tutkimus isyydestä ja isien tukemisesta osoittaa isien täysvaltaisen vanhemmuuden arvon. Seurakuntien varhaiskasvatuksessa se voidaan huomioida kehittämällä toimintaa isäystävällisten periaatteiden mukaan, tarjoamalla vertaistukea ja toimimalla tavoilla, jotka tuntuvat isistä luontevilta. Toimintatapojen kehittämisellä voidaan vaikuttaa isien haluun antaa lapsilleen kristillistä kasvatusta ja mallia seurakunnan jäsenenä olemisesta. Työntekijöiden verkostoituminen ja isätoiminnan tutkiminen mahdollistavat pitkäjänteisen kehittämis- ja muutosprosessin seurakuntien varhaiskasvatustyössä.

LÄHTEET

- Aalto, Ilana & Mykkänen, Johanna 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 34. Viitattu 7.11.2010. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/verkkojulkaisut/IsyydenIhanteetArkiJaKokemukset_painoversio.pdf.
- Burges, Adrienne 2011. Father-inclusive practice: top tips and strategies. Työpaja Miestyön foorumissa 31.5.2011. Helsinki
- Dermott, Esther 2006. What's parenthood got to do with it?: men's hour of paid work. *British Journal of Sociology* 57 (4). 619–634.
- Eerola, Petteri 2009. Lapsikeskeisempi isyys – kolme tarinaa nuorten koulutettujen miesten astumisesta isyyteen. *Nuorisotutkimus* 2. 15–28.
- Haastettu kirkko 2012. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008–2011. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 115. Viitattu 15.12.2012. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E263C7D8B306DB22C2257A9B002C24EA/\\$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E263C7D8B306DB22C2257A9B002C24EA/$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf)
- Haataja, Anita 2006. Pohjoismainen ansaitsija-hoivaajamalli Ruotsin ja Suomen perhevapaajärjestelmän vertailu. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:43. Viitattu 20.8.2011. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3693.pdf&title=Pohjoismainen_ansaitsija_hoivaajamalli_fi.pdf
- Halme, Nina 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessä olo. Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos. Viitattu 8.11.2010. <<http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7794-2.pdf>>

- Helle, Arto, 2012. Varhaiskasvatuspastori Yhteinen seurakuntatyö Helsingin seurakuntayhtymä. Henkilökohtainen tiedonanto lokakuu 2012.
- Hellstén, Sari & Salonen, Santtu 2011. Havaintoja isien kohtaamisesta sosiaali- ja terveystalveissa. Työpapereita 2/2011. Helsinki: Ensi- ja turvakotienliitto ry.
- Hiilamo, Heikki 2006. Akantappolaista isäkiintiöön. Perhepolitiikan pitkä linja Suomessa ja Ruotsissa. Helsinki: Stakes.
- Hirsimäki, Pauliina 2012. Työmarkkina-asiamies Kirkon työmarkkinalaitos. Sähköpostiviesti 1.11.2012. Vastaanottaja Noora Hynynen. Tuloste tekijän hallussa.
- Hoffman, John 2011. Father Factors. What social science research tells us about fathers and how to work with them. FIRA – father involvement research alliance. Viitattu 15.12.2012.
<http://www.fira.ca/cms/documents/211/FatherFactorsFinal.pdf>
- Huttunen, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hynynen, Noora 2011. Isät osittaisella hoitovapaalla ja osa-aikatyössä. Näkökulmina isien kokemukset työ- ja perhe-elämästä. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 29.12.2012.
<http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39052/Isatosit.pdf?sequence=1>
- Inkinen, Ari 2011. Isä-lapsi -hanke 2007-2010 loppuraportti. Helsingin, Turun ja Tampereen NMKY-järjestöjen kehittämishanke. Viitattu 1.8.2012.
http://nuoriso.hnmky.fi/user_data/nuoriso/C8_Loppuraportti_pd_24082011_AI.pdf
- Jallinoja, Riitta 1998. Perhe. Teoksessa Saksala, Elina (toim.) 1998. Muutoksen sosiologia. Helsinki: Yleisradio. 63–67.

- Kekäle, Jari 2007. Postmoderni isyys ja uskonnollisuus – Tarinallinen näkökulma. Joensuun yliopiston teologisia julkaisuja n:o 19. Viitattu 8.11.2010. http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/kekale_postmoderni/kekale.pdf
- Lapsi- ja nuoristotyön tavoitavuus % kunnan ikäluokasta. 2011. Suomen evankelisluterilainen kirkko. Viitattu 19.10.2012. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3F24FC>
- Lamb, Michael E. 2010. How Do Fathers Influence Children's Development? Let Me Count the Ways. Teoksessa Lamb, Michael E. (toim.) The role of the father in child development (Fifth edition). Hoboken NJ: Wiley, 2010.(1-26) Viitattu 15.12.2012. <https://netfiles.uiuc.edu/rrer/VisitationSchedule/Various%20Topics%20Articles/LambRoleFather2010.pdf>
- Letiecq, Bethany L. 2007. African American Fathering in Violent Neighborhoods: What Role Does Spirituality Play? *Fathering*, 5 (2), 111-128. Viitattu 27.4.2012. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, EBSCO Academic Search Premier -aineisto.
- Limke, Alicia & Mayfield, Patrick B. 2011. Attachment to God:Differentiating the Contributions of Fathers and Mothers Using the Experiences inParental Relationships Scale. *Journal of Psychology and Theology* 39 (2), 122-129. Viitattu 27.4.2012. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, EBSCO Academic Search Premier -aineisto.
- Lähteenmäki, Marko 2012. Vauvaperheiden isien näkemyksiä sosiaalisesta tuesta. Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen julkaisuja 4/2012. Viitattu 1.8.2012. http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/77451/Selvitys_vauvaperheiden_%20isien_sosiaalisesta_tuesta_2012.pdf?sequence=1.

- McAllister Fiona & Burgess, Adrienne 2012. Fatherhood: Parenting Programmes and Policy. A Critical Review of Best Practice. Fatherhood institute. Viitattu 2.11.2012. <http://www.fatherhoodinstitute.org/wp-content/uploads/2012/07/Parenting-Programmes-and-Policy-Critical-Review-Full-Report.pdf>
- Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatinen työryhmän mietintö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10. Viitattu 11.1.2013. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf)
- Miessakit ry. 2011. Mies asiakkaana – Mieslähtöisen työn kehittämisprosessi. Viitattu 1.8.2012. http://www.miessakit.fi/easydata/customers/miessakit/files/Liitetiedostot/mies_asiakkaana_2011.pdf
- Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna 2012. Yhteistä aikaa etsimässä – Lapsiperheiden ajankäyttö. Väestöliiton perhebarometri 2011. Helsinki: Väestöliitto
- Naisten osuus tehtäväryhmittäin 2011 –tilasto. Suomen evankelisluterilainen kirkko. Viitattu 19.10.2012. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3A1AB1>
- Niemelä, Kati 2012. Tutkija Kirkon tutkimuskeskus. Sähköpostiviesti 27.10.2012. Vastaanottaja Noora Hynynen. Tuloste tekijän hallussa.
- Niemelä, Kati 2010a. Miesten uskonnollisuus ja henkisyys. Viitattu 27.4.2012. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/Miesten%20uskonnollisuus%20ja%20henkisyys.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/Miesten%20uskonnollisuus%20ja%20henkisyys.pdf)
- Niemelä, Kati 2010b. Miesten uskonnollisuus ja henkisyys. (Powerpoint esitys) Viitattu 27.4.2012. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/Miesten%20uskonnollisuus%20ja%20henkisyys,%20PDF.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/Miesten%20uskonnollisuus%20ja%20henkisyys,%20PDF.pdf)

- Ojell, Raija 2012. Työalasihteeri, Kirkkohallituksen kasvatus- ja perheasiat. Sähköpostiviesti 24.10.2012. Vastaanottaja Noora Hynynen. Tuloste tekijän hallussa.
- Omana, Doug & Thoresenb, Carl E.& Parkc, Crystal L.& Shaverd, Phillip R.& Hoode, Ralph W. & Plantef ,Thomas G. 2009. How does one become spiritual? The Spiritual Modeling Inventory of Life Environments (SMILE). *Mental Health, Religion & Culture* 12 (5), 427–456. Viitattu 27.4.2012. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, EBSCO Academic Search Premier -aineisto.
- Perheneuvonnan tilastot 2011. Perheaisian neuvottelukeskusten asiakkaat 2011. Suomen evankelisluterilainen kirkko. Viitattu 19.10.2012. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3317D7>
- Perälä, Marja-Leena & Salonen Anne & Halme, Nina & Nykänen, Sirpa 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 36/2011. Helsinki:THL
- Raikes, Helen & Boller, Kimberly & vanKammen Welmoet & Summers JeanAnn, Raikes, Abbie & Laible, Debbie & Wilcox, Brian & Ontai, Lenna & Cristensen, Lanette 2002. Father Involvement in Early Head Start Programs: A Practitioners Study. The University of Nebraska-Lincoln. Viitattu 1.8.2012. http://ccfl.unl.edu/projects_outreach/projects/previous/pdf/Final_Father_Involvement_Report.pdf
- Raikes, Helen H.& Summers Jean Ann & Roggman Lori A. 2005. Father Involvement in Early Head Start Programs. *Fathering* 3 (1), 29-58. Viitattu 1.8.2012. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, EBSCO Academic Search Premier -aineisto.

- Ranssi-Matikainen, Hanna 2012. Yhdessä sittenkin. Kokemukset erokriisistä, vertaistuesta ja muutoksesta parisuhteessa. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 116. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus
- Rantalaiho, Minna 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa Forsberg, Hannele – Nätkin, Ritva (toim.)2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus-kirja. 202–229.
- Richaud de Minzi, María Cristina 2010. Gender and cultural patterns of mothers' and fathers' attachment and links with children's self-competence, depression and loneliness in middle and late childhood. *Early Child Development and Care* 180 (1&2), 193–209. Viitattu 27.4.2012. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, EBSCO Academic Search Premier -aineisto.
- Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna & Närvi, Johanna 2009. Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Viitattu 21.4.2011. http://www.tem.fi/files/22983/TEM_24_2009_tyo_ja_yrittajyys.pdf.
- Salomäki, Hanna 2012. Vt. johtaja Kirkon tutkimuskeskus. Sähköpostiviesti 26.10.2012. Vastaanottaja Noora Hynynen. Tuloste tekijän hallussa.
- Sarkadi, Anna & Kristiansson, Robert & Oberklaid, Frank & Bremberg, Sven 2008. Fathers' involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies. *Acta Pædiatrica* (97) 2008. 153–158.
- SVT Perheet 2011. Suomen virallinen tilasto. Tilastokeskus. Päivitetty 25.5.2012 Viitattu 3.11.2012. http://www.stat.fi/til/perh/2011/perh_2011_2012-05-25_tau_004_fi.html ja http://www.stat.fi/til/perh/2011/perh_2011_2012-05-25_tau_003_fi.html
- Särkijärvi, Tero 2012. Tilastoasiantuntija Kirkkohallitus. Sähköpostiviesti 25.10.2012. Vastaanottaja Noora Hynynen. Tuloste tekijän hallussa.

University of Newcastle 2012. PRINCIPLES OF FATHER-INCLUSIVE PRACTICE. Päivitetty 15.10.2012. Viitattu 19.10.2012.
<http://www.newcastle.edu.au/research-centre/fac/research/fathers/involving-fathers/the-principles.html>

Varjonen, Sampo 2011. Äidin hoiva, jaettu vanhemmuus – ja vapaus valita. Perhevapaiden uudistamisen argumentointi 1970-luvulta 2000-luvulle. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 118. Helsinki: Kela.

Ylikännö, Minna 2009. Isien ajankäytöstä: uuden isyyden hidas esiinmarssi. Yhteiskuntapolitiikka 74 (2). 121–131.